

: МВС України, 2011. – 910 с.

3. Забезпечення прав людини в діяльності правоохоронних органів: за міжнародними стандартами: навч.-довідк. посіб./ Т.О. Проценко, О.А. Мартиненко, О.І. Логвиненко, Ю.Л. Белоусов, О.М. Демянко, Т.І. Шапочка. – К.: ДНДІ МВС України, 2009. – С. 9.

4. Кузнецова Т.В. Щодо загроз інформаційно-психологічної безпеці особи на прикладі діяльності неокультів та засобів їх запобігання // Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави: зб. матер.наук.-прак.конф., 22 березня 2011 р.: у 2 ч. – К: Наук.-вид.відділ НА СБ України, 2011. – Ч.1 – С. 104 – 108.

5. Ключ В.В. Проблеми щодо протидії транснаціональній злочинності та іншим загрозам національній безпеці України. Митна справа: науково-аналітичний журнал - Львів: Одеська національна юридична академія, ТОВ "Митна газета", 2009. – № 6 – Ч. 2. – С.128-133.

6. Про основи національної безпеки України: Закон України № 964-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 39. – ст. 351.

7. Указ Президента України "Про стратегію національної безпеки України", затверджено постановою КМ України № 105 від 12 лютого 2007 р.(в редакції Указу Президента України від 8 червня 2012 року № 389/2012) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14823.html>.

8. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності прийнятої резолюцією 55/25 від 15 листопада 2000 року.[Електронний ресурс]: Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU00144.html.

УДК 351.713 (477)

К.А. Гурковська, викладач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу ЛьвДУВС

ДІЯЛЬНІСТЬ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї

У статті досліджуються проблемні питання діяльності дільничного інспектора міліції щодо попередження насильства у сім'ї. Визначено особливості правового регулювання діяльності дільничних інспекторів міліції щодо застосування спеціальних заходів з попередження насильства в сім'ї (винесення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, направлення до кризового центру, взяття на профілактичний облік, винесення захисного припису).

Ключові слова: дільничний інспектор міліції, попередження, насильство у сім'ї, профілактична робота, спеціальні заходи.

В статье исследуются проблемные вопросы деятельности участкового инспектора милиции относительно предупреждения насилия в семье. Определены особенности правового регулирования деятельности участковых инспекторов милиции относительно применения специальных мероприятий по предупреждению насилия в семье (вынесение официального предупреждения о недопустимости совершения насилия в семье, направление к кризисному центру, взятие на профилактический учет, вынесение защитного предписания).

Ключевые слова: участковый инспектор милиции, предупреждение, насилие в семье, профилактическая работа, специальные мероприятия.

In the article the problem questions of activity of district inspector of militia are probed in relation to warning of violence in a monogynopaedium. The features of the legal adjusting of activity of district inspectors of militia are certain in relation to application of the special measures on warning of violence in a monogynopaedium (taking away of the official warning is of impermissibility of feausance of violence in a monogynopaedium, direction to the crisis center, taking on a prophylactic account, taking away of protective order).

Keywords: district inspector of militia, warning, violence in a monogynopaedium, prophylactic work, special measures.

Постановка проблеми. Світовою громадськістю насильство визнано однією з найбільш розповсюджених у світі форм порушення прав людини. Без подолання цього соціально-небезпечного явища неможливо створити умови для самореалізації людини, розвитку паритетної демократії, реалізації принципів рівних прав і можливостей кожного громадянина [1].

Проблема насильства у сім'ї не оминула і нашу країну. Протягом останніх років вона практично набула державного значення, оскільки сім'я, за словами В.О. Сухомлинського, – «це найменша клітина нашого суспільства, в якій у фокусі відображається усе життя нашої країни» [2, с. 415]. Виникнення насильницьких дій у сім'ї не просто зумовлюють домашнє неблагополуччя, знищують злагоду і гармонію в родині, а й виступають передумовою злочинності у суспільстві в цілому. На превеликий жаль, в Україні проблема домашнього насильства тривалий час залишалась поза правовим полем, що сприяло дедалі більшому поширенню латентності правопорушень у сфері сімейних відносин. Прийняття у 2001 році Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» [3] (далі – Закон) та низки підзаконних нормативно-правових актів дещо покращило стан запобігання та припинення цього соціально-негативного явища.

Оскільки насильство у сім'ї є суспільною проблемою, яка має вирішуватися на рівні держави, стаття 3 вищевказаного Закону з-поміж інших суб'єктів, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, виділяє «відповідні підрозділи органів внутрішніх справ». Тому, вважаємо за доцільне детальніше зупинитися на особливостях діяльності саме того підрозділу органів внутрішніх справ, який є найактивнішою ланкою у попередженні та протидії насильства у сім'ї – дільничних інспекторів міліції.

Аналіз досліджень даної проблеми. Науковою розробкою та дослідженням діяльності органів внутрішніх справ, у тому числі й дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства у сім'ї займалися О.М. Бандурка, А.Б. Блага, О.В. Бойко, П.О. Власов, І.В. Дроздова, Г.Є. Запорожцева, О.В. Ковальова, Т.О. Коломоєць, А.Т. Комзюк, Т.Я. Назар, Ю.В. Рахівський, В.О. Тюріна, Н. Б. Шамрук, В.В. Шафар та інші. М. Шульги та ін. Однак їх дослідження спрямовані більше на особливості взаємодії органів внутрішніх справ з органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями під час здійснення діяльності з попередження та припинення домашнього насильства. Відповідно, певна кількість проблемних питань, пов'язаних з діяльністю дільничних інспекторів міліції як суб'єктів попередження насильства у сім'ї, потребує наукового вирішення.

Метою даної статті є дослідження проблемних питань діяльності дільничного інспектора міліції щодо попередження насильства у сім'ї та ефективності правового забезпечення такої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На законодавчому рівні попередження насильства в сім'ї розглядається як система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї. Така діяльність забезпечується комплексом загальносоціальних і спеціальних заходів, метою яких є:

- усунення причин і умов, які призводять до насильства в сім'ї, обмеження його

поширеності;

- припинення такого насильства, надання соціальної підтримки жертвам насильства в сім'ї і забезпечення їхньої безпеки;

- зменшення негативного впливу насильства, яке має місце в сім'ї, нормальний розвиток дітей;

- притягнення винних у вчиненні насильства в сім'ї до відповідальності, соціально-психологічна і медична корекція і підготовка до повернення в сім'ю;

- контроль за поведінкою осіб, які реально можуть учинити в сім'ї насильство, і осіб, визнаних винними в сімейному насильстві [4, с. 58].

Служба дільничних інспекторів міліції як уповноважений підрозділ органів внутрішніх справ щодо попередження насильства у сім'ї також бере участь у виконанні частини цих заходів. Для цього статтею 6 Закону відповідні підрозділи та працівників уповноважено на: виявлення причин і умов, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вжиття у межах своїх повноважень заходів щодо їх усунення; застосування спеціальних заходів з попередження насильства у сім'ї; прийняття та розгляд у межах своїх повноважень, визначених законом, заяви і повідомлення про насильство в сім'ї або про реальну загрозу його вчинення; вжиття відповідних заходів щодо припинення насильства в сім'ї, а також дій членів сім'ї, що направлені на виконання реальної загрози вчинення насильства в сім'ї; повідомлення членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися; направлення жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства тощо.

Однак, діяльність дільничного інспектора міліції як суб'єкта протидії домашньому насильству проявляється, передусім, за допомогою застосування спеціальних заходів з попередження насильства в сім'ї. Статті 10-13 Закону до таких заходів відносять: винесення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, направлення до кризового центру для проходження корекційної програми, взяття на профілактичний облік і винесення захисного припису.

Винесення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї здійснюється дільничним інспектором міліції щодо члена сім'ї, який вчинив насильство, про що повідомляється йому під підпис. При цьому дільничний інспектор міліції не повинен забувати про мету цього спеціального заходу — доведення до відома члена сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, що у разі вчинення таких дій по відношенню до членів своєї сім'ї він може бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством. Особі, якій винесено офіційне попередження, а також іншим членам сім'ї має бути роз'яснено, які саме діяння у сфері сімейного насильства визнаються протизаконними та який вид і міра відповідальності передбачена законодавством за їх вчинення, що також матиме профілактичний вплив.

Взяття на профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проведення індивідуально-профілактичної роботи з ними регламентується Наказом МВС України від 11.11.2010 року № 550 «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі МВС України» [5]. Постановка на профілактичний облік проводиться на підставі мотивованого рапорту дільничного інспектора щодо особи, якій винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення

насильства в сім'ї. Рішення про постановку на профілактичний облік приймає начальник міськрайоргану внутрішніх справ або його заступник. Відомості на осіб, які беруться на профілактичний облік, заносяться до журналу реєстрації підоблікових осіб та до інтегрованих інформаційно-пошукових систем органів внутрішніх справ. Взяття на профілактичний облік передбачає й роботу дільничного інспектора міліції щодо відвідування сімей, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання. Певні проблеми можуть виникати у випадку, коли дільничний працює у сільській місцевості і обслуговує близько десяти сіл, а в них ще стільки ж сімейних кривдників, а ще й осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, тож скільки робочого часу піде на їх відвідування?

Варто зауважити, що профілактичний облік встановлюється строком на один рік. Якщо протягом цього строку підобліковий знову вчинить насильство в сім'ї, — строк профілактичного обліку почнеться з початку.

Наступним спеціальним заходом є направлення осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми (програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство в сім'ї). Дільничний інспектор міліції у разі вчинення особою насильства в сім'ї, після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, видає цій особі під розписку направлення на проходження корекційної програми та у 3-денний строк надсилає до відповідного кризового центру повідомлення про направлення особи на проходження корекційної програми. Проблеми застосування цього заходу пов'язані як з відсутністю реальної діяльності кризових центрів в окремих регіонах України, так і з незнанням дільничними інспекторами міліції місцезнаходження таких центрів. У зв'язку з цим окремі працівники ОВС не застосовують цей спеціальний захід, посилаючись на його неефективність, мовляв, правопорушник не захоче з віддаленого району їхати у відповідний кризовий центр, що знаходиться за 40-50 кілометрів. Але ж завдання дільничного інспектора не доставляти його туди, а просто скерувати. А далі вже правопорушника справа, пройшов він її — добре, не пройшов, — стаття 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення [6] передбачає відповідальність за непроходження особою корекційної програми, оскільки проходження даної програми для такої особи є обов'язковим. У випадку непроходження, — правопорушник притягується до адміністративної відповідальності і скеровується знову у кризовий центр.

Ще одним спеціальним заходом з попередження насильства в сім'ї є винесення захисного припису. Якщо із корекційною програмою проблеми виникали у деяких дільничних інспекторів міліції, то із застосуванням захисного припису — практично у всіх. Пов'язано це із недосконалістю законодавства в частині процедури погодження його винесення. Так, законодавець зазначає, що якщо особа, щодо якої було винесено офіційне попередження, знову вчинила акт насильства в сім'ї, такій особі дільничним інспектором міліції за погодженням з начальником органу внутрішніх справ і прокурором може бути винесений захисний припис. Саме процедура погодження із керівництвом і прокуратурою є каменем спотикання, оскільки вимагає суттєвих затрат часу. Крім того, контроль за виконанням вимог захисного припису знову ж таки буде здійснювати той самий дільничний інспектор міліції. І у випадку порушення вимог захисного припису, сімейний агресор буде притягуватися до адміністративної відповідальності за статтею 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Аналізуючи цю статтю Кодексу України про адміністративні правопорушення, варто зауважити, що невідкладних змін також потребує і її санкція. На нашу думку, стягнення у вигляді штрафу і виправних робіт є недоречним в даному випадку, оскільки завдає шкоди сімейному бюджету, а це є найпоширенішою причиною вчинення насильства у сім'ї. Таким чином, виходить замкнуте коло, коли жертва окрім сімейного насильства, потерпає ще й у матеріальному плані. Тому, вважаємо за доцільне, у санкції статті 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення залишити лише громадські роботи та адміністративний арешт, при цьому збільшивши строк їх призначення.

Висновки. Основою діяльності дільничних інспекторів міліції щодо протидії домашньому насильству у сім'ї є правові норми, що регламентують застосування спеціальних заходів з попередження насильства у сім'ї. Як самі нормативні приписи, так і практика їх реалізації потребують удосконалення. При цьому важливо врахувати і необхідність вдосконалення структурної організації діяльності органів внутрішніх справ щодо попередження домашнього насильства; вдосконалення взаємодії дільничних інспекторів міліції з іншими службами та підрозділами органів внутрішніх справ, передусім з кримінальною міліцією у справах дітей; забезпечення достатнього матеріально-технічного забезпечення та фінансування підрозділів ОВС, які здійснюють попередження насильства сім'ї; заходи з підвищення їхнього іміджу; забезпечення більш ретельної професійної підготовки з метою оволодіння необхідними знаннями, навичками та вміннями для роботи з неблагополучними сім'ями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:sh2ilqQodQcJ:pervomaysk.mk.gov.ua/store/files/1363857350>.
2. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка // Вибрані твори у 5 т. / В.О. Сухомлинський. – К., 1977. – Т.5. – 563с.
3. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.
4. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброра Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246 с.
5. Про затвердження положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 11.11.2010 року // Офіційний вісник України – 2010. – № 95. – Ст. 3386.
6. Про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 7 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984, додаток до № 51, Ст. 1122.

